

RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TYÖPAPERI 2.0

Kohti rakenteellisen orientaation vahvistumista
Varsinais-Suomen hyvinvointialueella

EHDOTUS RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN RAKENTEISTA, RESURSSISTA JA SISÄLLÖISTÄ VARSINAIS-SUOMEN HYVINVOINTIALUEELLA

Työpaperi pohjautuu Tulsote-hankkeen, Vasson ja RRP-hankkeen työskentelyyn yhteistyössä kokemuskumppanien, hyvinvointialueen esimiesten sekä hyvinvointialueen toimijoista kootun rakenteellisen sosiaalityön verkoston kanssa. Taustatyötä on myös tehnyt vuoden 2022 Tulsote-hankkeen rakenteellisen sosiaalityön tiimi – Vasson kehittämisspäällikkö Ville Santalahti sekä kehittäjäsosiaalityöntekijät Sanni Lindroos, Mikko Aro ja Johanna Varjolahti. Työpaperi toimii pohjatyönä vuosina 2023-2025 laadittavalle rakenteellisen sosiaalityön toteuttamissuunnitelmalle.

Työpaperin laatija

Karoliina Hiltunen, kehittäjäsosiaalityöntekijä
(Tulevaisuuden sote-keskushanke 2022-2023)

Rakenteellisen sosiaalityön työpaperi 2.0 – sisällysluettelo

1. Ehdotus rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisesta Varsinais-Suomen hyvinvointialueella.....	2
2. Mitä rakenteellinen sosiaalityö on?	3
2.1. Rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueet antavat raamit käytännön työlle	4
2.2. Kohti rakenteiden uudistamista ja yhteiskunnallista muutosta	5
3. Rakenteellisen sosiaalityön nykytila Varsinais-Suomessa.....	6
3.1. Sosiaalinen raportointi ja muut tiedonkeruun reitit Varsinais-Suomessa	7
4. Lopuksi	8
5. Lähteet.....	9

1. Ehdotus rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisesta Varsinais-Suomen hyvinvointialueella

Rakenteellisen sosiaalityön tekemiselle tarvitaan riittävä resurssi, rakenteet sekä monitoimijaiset yhteistyöverkostot ja käytännöt kaikille toiminnan tasoille, aina asiakas- ja tiimityöstä ministeriöön asti. Rakenteellisen sosiaalityön edistämiseksi keskeistä on kulttuurin muutos yksilökeskeisyydestä kohti yhteistyössä tapahtuvaa kokonaisvaltaisempaa, yhteiskunnalliset rakenteet ja yhteisöt huomioivaa työtapaa.

Rakenteellinen sosiaalityö on sosiaalityössä keskeinen ja lakisääteinen tehtävä (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Tästä huolimatta rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen on Varsinais-Suomessa ollut pitkälti yksittäisten työntekijöiden kiinnostuksen ja oma-aloitteisuuden varassa, ja tilanne on vastaava valtakunnallisestikin, sillä työltä pääosin puuttuvat selkeät ja toimivat rakenteet. (Kannasoja ym. 2022)

Rakenteellisen sosiaalityön nykytilaa ja mahdollisuuksia kartoittaneessa MoRa-hankkeessa on rakenteellisen työn perusedellytyksinä annettu neljä politiikkasuositusta (Närhi ym. 2022), joiden ohessa ovat listattuna käytännön toimet, kysymykset ja tavoitteet Varsinais-Suomen osalta:

- 1) **Rakenteellista sosiaalityötä tukevan toimintakulttuurin edistäminen** edellyttää paitsi konkreettisten yhteistyörakenteiden luomista, myös laajaa yhteistä keskustelua ja kouluttautumista. Kulttuurin muutoksessa johdon tuki on keskeistä.
- 2) **Riittävät inhimilliset ja taloudelliset resurssit** on turvattava. Hyvinvointialueiden kiristyvässä taloustilanteessa keskeinen kysymys on, miten yksilötyön suoritteista täyttyvässä kiireisessä sosiaalityön arjessa raivataan tilaa rakenteelliselle orientaatiolle. Ratkaistavia kysymyksiä ja tavoitteita ovat erityisesti:
 - Prosessin omistajuuden ja tarvittaessa ohjausryhmän nimeäminen – kirjataanko rakenteellinen sosiaalityö hallintosääntöön sosiaalityön johtajalle?
 - Rakenteellinen sosiaalityö on kirjattava osaksi sosiaalialan ammattilaisten työnkuvia
 - Onko tarpeen nimetä sosiaalityön osa-alueille rakenteellisen sosiaalityön vastuuhenkilöitä?
 - Rakenteellisen sosiaalityön pitkäjänteisen käytännön kehittämisen varmistamiseksi on suositeltavaa nimetä hyvinvointialueelle **rakenteellisen sosiaalityön erityisasiantuntija**, joka pystyy ylläpitämään yhteistyöverkostoja ja vastaamaan rakenteellisen sosiaalityön kokonaisuudesta. Hyvinvointialueen organisaatiossa tällainen tehtävä paikantuisi luontevimmin järjestämisen palveluihin, esimerkiksi tutkimuksen, koulutuksen, kehityksen, laadun ja kestäväen kehityksen alle.
 - Asiakkaiden ja kokemusasiantuntijoiden näkemyksen hyödyntämiselle on varattava resurssi
 - Vastuuta rakenteellisen sosiaalityön kehittämisestä ja organisoinnista on tärkeä jakaa useammalle taholle, jotta se ei ole liian haavoittuvaa esimerkiksi työntekijävaihdosten sattuessa
- 3) **Monitoimijaisuutta vahvistavat tieto- ja toimintarakenteet** on luotava hyvinvointialueelle:
 - Syksyllä 2023 käynnistettiin kiinnostuneille avoin rakenteellisen sosiaalityön verkosto
 - Rakenteellinen näkökulma, kuten sosiaalisen raportoinnin toteuttaminen, on tärkeä nostaa osaksi arkista työskentelyä esimerkiksi sosiaalityön tiimeissä.
 - Rakenteellisessa sosiaalityössä tuotettava tieto on tärkeä kytkeä osaksi hyvinvointialueen muita vakituisia prosesseja, kuten johtoryhmien työskentelyä, asiakaspalautteen käsittelyä ja mahdollista laatujärjestelmää, sekä poliittista päätöksentekoa. Sosiaalisen raportoinnin tulosten käsittelystä sosiaali- ja vammaispalveluiden johtoryhmissä on tehty päätös 12/2023.
 - Moninäkökulmaiselle tiedon käsittelylle on luotava foorumeita – Tulsote-hankkeessa esimerkiksi pilotoitiin sosiaalisen raportoinnin tulosten käsittelyä ilmiölähtöisesti rakenteellisen sosiaalityön verkostossa ja johtoryhmissä, ja lisäksi sosiaalisen raportoinnin moninäkökulmainen seminaari on suunnitteilla yhteistyössä varhan kanssa keväälle 2025.
 - Sujuvalle ja avoimelle viestinnälle molempiin suuntiin on luotava käytännöt

Rakenteellisen sosiaalityön yhteistyökumppaneita

Hyvinvointialueen asukkaat ja asiakkaat
Hyvinvointialueen työntekijät, lähiesimiehet ja organisaation johto – huomioiden erityisesti
kytkökset järjestämisen palveluihin, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja tietojohdantamiseen
Hyvinvointialueen päätöksenteko – aluevaltuusto ja hallitus, lautakunnat ja
vaikuttamistoimielimet
Alueen kunnat ja Turun kaupunki
Yliopistot, ammattikorkeakoulut, THL ja STM
Kolmannen sektorin toimijat, kuten järjestöt ja seurakunnat
Eduskunnan oikeusasiamies, lapsiasianvaltuutettu, sosiaaliasiamies, AVI

- 4) **Rakenteellisen sosiaalityön strategian ja toimintasuunnitelman laatiminen**, sisältäen kaikki edellä mainitut osa-alueet, toteutetaan Kestävän kasvun hankkeen tuella 2023-2025.

Sosiaalisen raportoinnin kehittämistä koskien palvelualuepäälliköt Niina Hemming ja Sami Salmivirta ovat laatineet lean-lopputyön, jossa on raportoinnin osalta suunniteltu konkreettisia toimenpiteitä edellä mainittuihin tavoitteisiin vastaamiseksi. Esitykseen pääsee tutustumaan intrassa, [lean-kehittämisen sivulla](#).

Sosiaalityön esimiesten kanssa 14.12.2023 palaverissa sovitun mukaisesti **rakenteellisen sosiaalityön kokonaisuuden kehittämisen edistämiseksi päävastuun ottaa sosiaalityön johtaja Soile Merilä**, joka kuljettaa rakenteellista orientaatiota osana laajempaa sosiaalityön kehittämisen kokonaisuutta. Kokonaisuudessaan sosiaalisen näkökulman ja ammattitaidon vahvistaminen hyvinvointialueen tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatorakenteessa todettiin keskeiseksi kehittämiskohteeksi.

2. Mitä rakenteellinen sosiaalityö on?

Pohjolan (2011) mukaan sosiaalityön lähtökohtana ja tehtävänä on samanaikaisesti

- 1) asiakkaaksi tulevien yksilöiden, perheiden ja ryhmien tukeminen, sekä
- 2) yhteiskunnalliseen ajatteluun, palveluihin ja päätöksentekoon vaikuttaminen

Nämä toiminnan tasot tukevat toisiaan siten, että ihmisten auttaminen edellyttää myös yhteiskunnallista muutostyötä, ja rakenteellinen työ puolestaan saa tietonsa ja voimansa käytännön työssä kertyvästä ymmärryksestä ja tiedosta ihmisten elämäntilanteita koskien. Asiakastyöllä ja rakenteellisella työllä on yhteinen tavoite ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja hyvinvointia heikentävien olosuhteiden parantamisesta. (Pohjola 2011, 207). **Rakenteellisen työn kannalta ydinkysymys on, mistä sosiaalisissa ongelmassa pohjimmiltaan oletetaan olevan kyse – pyritäänkö ainoastaan hoitamaan yksilöitä, vai vaikutetaanko myös epätasa-arvoa tuottaviin rakenteisiin, jotka voidaan nähdä sosiaalisten ongelmien juurisyinä?** (kts. esim. Mullaly & Dubré 2019) Tällöin pelkästään oireileviin yksilöihin keskittyvä työskentely näyttyy riittämättömänä, ja huomio alkaa suuntautua sen rinnalla yhteisöihin, rakenteisiin ja yhteiseen ajatteluun.

Rakenteellinen sosiaalityö on määritelty sosiaalihuoltolain 7 §:ssä seuraavasti:

*Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava **sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittämisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi**. Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu:*

1) sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan **tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä** sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun **sosiaalihuollon vaikutuksista**;

2) **tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset** sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä hyvinvointialueen asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi;

3) sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi hyvinvointialueen muiden toimialojen ja kunnan suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.

Suomalaisessa lainsäädännössä rakenteellinen sosiaalityö siis määrittyy pitkälti ammattilaisten palvelujärjestelmän sisällä toteuttamaksi tietotyöksi, jolloin rakenteellisessa sosiaalityössä keskeinen asiakkaiden valtaistaminen sekä ylipäättään sote-järjestelmää laajemmalle ulottuva yhteiskunnallinen vaikuttaminen jäävät puuttumaan (Närhi, Rantamäki, Kannasoja, Kokkonen & Ruonakangas 2023). Huomionarvoisia kuitenkin ovat laissa mainitut vahvat kytkökset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön, sekä asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseen.

Heinäkuussa 2023 rakenteellisen sosiaalityön pykälän alle nostettu **yhteisöllisen sosiaalityön** tehtävä sisältääkin aina rakenteellisen sosiaalityön ulottuvuuksia, erityisesti tarjoamalla mahdollisuuden ammattilaisten ja asiakkaiden tasavertaisempaan kohtaamiseen ja yhdessä tehtävään vaikuttamistyöhön (Pekkarinen & Kiviranta 2023). Yhteisöissä yksilölliset haasteet on myös mahdollista hahmottaa osaksi laajempia ilmiöitä, mikä antaa voimia ja uskallusta vaikuttaa rakenteisiin (Makkonen 2023). **Yksilökohtainen sosiaalityö tarvitsee rinnalleen yhteisöllisen otteen vahvistumista, sillä elinympäristöistä irrallinen sosiaalityö ei yksin riitä vastaamaan sosiaalisiin kysymyksiin, jotka ulottuvat kauas yksilöiden ulkopuolelle** (Pekkarinen & Kiviranta 2023).

”Yhteisöissä henkilökohtaiset kokemukset tiivistyvät ilmiöiksi”

Iida Makkonen, Porin Sininauha
(Yhteisösosiaalityön webinaari
Varsinais-Suomessa 12.10.2023)

Yhteisösosiaalityön nykytilaa ja mahdollisuuksia Varsinais-Suomessa on kartoitettu osana Tulevaisuuden sote-keskushanketta (2022–2023), ja Varsinais-Suomessa konkreettisen esimerkin yhteisöllisen ja rakenteellisen näkökulman yhdistämisestä tarjoaa [Raision Olkkari](#) (linkki hyvinvointialueen intraan).

Tulevaisuuden sote-keskushankkeessa on lisäksi pilotoitu rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista yhdessä **kokemuskumppanien** kanssa, josta voit lukea lisää [Vasson sivuilta](#) ja [varhan intrasta](#) löytyvästä erillisestä työpaperista. Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että rakenteellisen sosiaalityön tekeminen ilman kansalaisia on mahdotonta, joskin tämä kriittiseen teoriaan pohjautuva lähestymistapa haastaa Suomessa vakiintunutta viranomaispainotteista näkemystä rakenteellisesta sosiaalityöstä. Sosiaalityöntekijät eivät yksin kykene tunnistamaan ja muuttamaan yhteiskunnan ja palvelujärjestelmä epäkohtia, vaan tarvitsemme sektori- ja organisaatorajat ylittävää uudenlaista asiantuntijuutta ja yhteistyötä, jossa kansalaisten rooli on keskeinen. (Rantamäki & Mathies 2022, Mullaly & Dubre 2019)

2.1. Rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueet antavat raamit käytännön työlle

Pohjola (2011) on Suomessa jaotellut rakenteellisen sosiaalityön eri tehtäväalueiksi tietotyön, strategisen työn, inklusiivisen ja oikeudenmukaisuustyön, jotka ovat monilta osin myös päällekkäisiä keskenään. Tältä pohjalta rakenteellisen sosiaalityön konkreettiset tehtävät voivat olla esimerkiksi seuraavanlaisia:

- 1) **Tietotyö – jakautuen tiedon kokoamiseen, tietojen työstämiseen ja tiedolla vaikuttamiseen** (mukaiillen Hirvonen, Kilpeläinen, Piirainen, Surakka, Tantt & Tuikka 2021):
 - Sosiaalinen raportointi

- Indikaattoritiedon kokoaminen, visualisointi ja tulkinta
 - Esimerkiksi asiakastietojärjestelmistä, laatujärjestelmistä sekä asiakaspalautteiden kautta saatavan tiedon hyödyntäminen
 - Sosiaaliamiehen raportit, muistutukset, epäkohtailmoitukset
 - Tutkimustyö, opinnäytetyöt ja käytäntötutkimus
 - Hyvien käytäntöjen tutkiminen
 - Kokonaiskuvan muodostaminen kerättävästä tiedosta ja tiedon jäsentäminen
 - Vaikuttamistyö, kuten blogikirjoitukset, sosiaalinen media, muu viestintä- ja mediayhteistyö
- 2) **Strateginen työ – hyvinvointipalveluiden ja sosiaalisen yhteiskuntapolitiikan edistäminen**
- Osallistuminen strategisten suunnitelmien ja kertomusten laatimiseen, mm. hyvinvointikertomus- ja suunnitelma sekä hyvinvointialueen strategia
 - Yhteistyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, tietojohdantamisen, STM:n ja THL:n kanssa
 - Poliittinen vaikuttaminen ja yhteistyö päättäjien kanssa
 - Lainsäädäntöön vaikuttaminen
 - Sosiaalisten vaikutusten arviointi
 - Kehittämishankkeet
 - Yhteisen ymmärryksen edistäminen esimerkiksi tutustumiskäyntien järjestämisen kautta, kuten poliitikkojen vierailut käytännön työssä
- 3) **Inklusiivisyys – kansalaisia osallisuuteen ja vaikuttamiseen kiinnittävä työ**
- Yhteisöllinen sosiaalityö
 - Kokemustiedon hyödyntäminen, kuten yhteistyö kokemuskumppanien kanssa ja asiakasraadit
- 4) **Oikeudenmukaisuustyö – sosiaalisten oikeuksien edistäminen**
- Uudistava rakenteellinen ote - yhteiskunnallisen keskustelun herättäminen ja siihen osallistuminen esimerkiksi sosiaalisia kysymyksiä, arvoja ja moraalista, kestävästä kehityksestä ja hyvinvoinnin edistämistä koskien
 - Yhteiskehittäminen – tiedon kriittiseen jäsentämiseen, ymmärtämiseen ja tutkimiseen pyrkivän moninäkökulmaisen, ilmiölähtöisen työskentelyn fasilitointi ja siihen osallistuminen
 - Luovien menetelmien hyödyntäminen, kuten tarinateatteri
 - Rakenteellisen orientaation vahvistaminen mm. koulutusten ja keskustelutilaisuuksien kautta

2.2. Kohti rakenteiden uudistamista ja yhteiskunnallista muutosta

Rakenteellisen sosiaalityön vaikuttavuuden kannalta kiinnostava on kansainvälinen määritelmä rakenteellisen sosiaalityön ulottuvuuksista. Mullaly ja Dupré (2019, kts. myös Kivipelto 2022, 15) hahmottavat rakenteellisella sosiaalityöllä kolme erilaista tekemisen tasoa. *Konventionaalisisessa* rakenteellisessä työssä tietoa kerätään ja käytetään seurannan ja arvioinnin välineenä, mutta sillä ei pyritä vielä vaikuttamaan juurisyihin, eikä eri intressiryhmien näkökulmia tarkastella. *Reflektiivisessä* rakenteellisessä sosiaalityössä tietoa kyllä tuotetaan yhdessä asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa ja sitä myös viedään päätöksentekoon, mutta vastuu tiedon johtamisesta muutokseen on edelleen harvojen vastuulla. Tavoitteenä voidaan pitää kolmatta ulottuvuutta, *uudistavaa rakenteellista sosiaalityötä*, jossa tuotettu tieto asetetaan aidosti kriittiseen tarkasteluun. Tällöin rakenteisiin vaikutetaan ennen kaikkea tunnistamalla ajattelumalleja niiden taustalla, ja vaikuttamalla niihin.

Uudistavan rakenteellisen sosiaalityön kuvaus muistuttaa huomattavasti Sitran yhteiskunnallisen transformaation kehä (Lahti & Mero 2020), jossa laajin vaikuttavuus tavoitetaan uloimman kehän kautta, kaikkien sisällä olevaan vaikuttaen:

Kun rakenteellisessa sosiaalityössä tavoitellaan uudistavaa työskentelyä, suuntautuu kiinnostus arjessa tunnistettavien ilmiöiden laajempiin yhteiskunnallisiin yhteyksiin, valtasuhteisiin, vallalla oleviin diskursseihin ja tarinoin, sekä vaihtoehtoisten näkökulmien hahmottamiseen (kts. esim. Healy 2022), eli oheisessa Sitran hahmotuksessa uskomusten ja maailmankuvan tasolle.

Ajankohtainen esimerkki vahvasta yhteiskunnallisesta yhteydestä on nykyisten organisaatioiden

julkisjohtamisen taustalla vaikuttava uusliberalistinen ideologia, jonka yksilön vastuuta korostava toimintalogiikka on toisaalta korostanut tarvetta sosiaalityön ammattieettisten periaatteiden tunnistamiselle ja noudattamiselle, mutta kuitenkin käytännössä aiheuttanut siinä määrin painetta yksilökohtaiseen sosiaalityöhön, että sosiaalityön katse rakenteellisiin epäkohtiin ja epäoikeudenmukaisuutta aiheuttaviin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin on päässyt hämärtymään (kts. esim. Närhi ym. 2023, 9).

Esimerkiksi sosiaalisen raportoinnin kautta yksi yleisimmin nostettavia havaintoja ovat mielenterveyteen ja mielenterveyspalveluihin liittyvät ongelmat, joita tällä hetkellä hoidetaan korostuneen yksilökeskeisesti. Yhteiskunnallisina yhteyksinä mielenterveyden haasteille voidaan kuitenkin hahmottaa yhteiskunnallisten arvojen koveneminen, kuten kilpailun, autonomian ja yksilönvastuun painottuminen, sekä osaoptimoinnin yhteistyötä ja kokonaisvaltaista kohtaamista rapauttavat vaikutukset (Duodecim ja Suomen Akatemia 2020, 12). Tällaiset uusliberalistiset näkemykset, ja niiden rinnalla toisaalta myös esimerkiksi lääketieteellinen näkökulma, ovat nykyhetkessä korostuneita – kun taas yhteiskuntatieteellinen ja sosiaalinen ymmärrys ovat sivummalla (Healy 2022, Mullaly & Dubré 2019, kts. myös Korkman 2022). Riskinä tällöin on, että ihmisiä pyritään palvelujärjestelmässä yksinomaan sopeuttamaan pahoinvointia tuottavaan kulttuuriin, sen sijaan että pyrkisimme samalla tunnistamaan oireiden yhteiskunnallisia juurisyytä, ja muuttamaan yhteisiä ongelmallisia ajattelutapoja kestävämpään suuntaan. Uudistavassa rakenteellisessa sosiaalityössä keskeisenä voikin nähdä yhteiskuntatieteellisen ja sosiaalisen näkemyksen vahvistamisen, jonka kautta voimme monipuolistaa keinovalikoimaamme ajankohtaisiin haasteisiin.

Uudistavassa rakenteellisessa sosiaalityössä tavoiteltava laaja vaikuttavuus saadaan siis aikaan vaikuttamalla ajattelun, maailmankuvien ja uskomusten tasolla, jolloin myös rakenteellisessa sosiaalityössä käytettävät menetelmät eroavat konventionaalisen sosiaalityön pelkästä tiedontuotannosta. Ajatteluun ja maailmankuvaan vaikuttaessa katse kääntyy yksilöitä laajemmalle, ja esimerkiksi taide ja kulttuuri voivat nousta aiempaa keskeisempään asemaan (kts. esim. Korkman 2022 & Nussbaum 2011).

YHTEISKUNNALLISEN TRANSFORMAATION KEHÄT

3. Rakenteellisen sosiaalityön nykytila Varsinais-Suomessa

MoRa-hankkeessa toteutettiin vuonna 2021 valtakunnallinen kysely rakenteellisesta sosiaalityöstä sosiaalityöntekijöille ja johtaville sosiaalityöntekijöille. Hankkeesta Sirpa Kannasojalta saadun tiedon mukaan Varsinais-Suomessa tehdään rakenteellista sosiaalityötä täysin tulosten keskiarvon mukaisesti kaikilla Pohjolan (2011) jaottelun mukaisilla tehtäväalueilla. Alueelta oli hankkeen kyselyyn saatu 39 vastausta. Tässä luvussa rakenteellisen sosiaalityön tilannetta Varsinais-Suomessa avataan MoRa-hankkeen kyselyn pohjalta. (Kannasoja, Ruonakangas, Närhi, Rantamäki ja Kokkonen 2022)

Kyselyn perusteella sosiaalityöntekijöiden tekemässä rakenteellisessa työssä korostuvat asiakkaaseen ja häntä ympäröivään palvelujärjestelmään liittyvä tiedon tuottaminen, eli Pohjolan (2011)

jäsennyksessä tietotyön tehtäväalue. Tämä vastaa aiemmissa opinnäytetöissä ja selvityksissä muodostunutta kuvaa aiheesta. Sosiaalityöntekijät nostavat asiakastyössä tunnistamia epäkohtia ja välittävät tietoa eteenpäin enimmäkseen oman organisaationsa johdolle ja yhteistyökumppaneille.

Inklusiotyötä toteutetaan esimerkiksi tiedottamalla asiakkaita erilaisista osallistumisen mahdollisuuksista, keskustelemalla asiakkaiden kanssa heidän elämäntilanteidensa yhteiskunnallisista yhteyksistä, sekä ohjaamalla muutoksenhakuun, palautteenantoon, muistutusten ja kanteluiden tekoon. Kehittämistyötä tehdään yhdessä asiakkaiden ja yhteistyöverkoston kanssa, mutta **yhteisyyttä tehdään vain harvoin**.

Strategiatyötä toteutetaan esimerkiksi tekemällä kehittämisohjelmia sosiaalityön ja monitoimijaisen verkoston toimintakäytäntöjä ja palveluita koskien, sekä osallistumalla mm. strategia-asiakirjojen ja lainsäädännön kehittämiseen. Johtavat sosiaalityöntekijät tekevät strategiatyötä selvästi useammin kuin asiakastyössä olevat sosiaalityöntekijät. **Oikeudenmukaisuustyötä tehdään rakenteellisen sosiaalityön osa-alueista kaikkein vähiten, jos lainkaan, lähinnä osallistuen satunnaisesti kehittämis- ja tutkimushankkeisiin.**

Johtavat sosiaalityöntekijät ovat rakenteellisessa sosiaalityössä keskimäärin hieman aktiivisempia kuin asiakastyötä tekevät sosiaalityöntekijät, mutta kummankaan kohdalla ei rakenteellinen orientaatio näyttäydä vahvana. **Vaikka kyselyn perusteella sosiaalityön kentältä löytyy selvää kiinnostusta rakenteelliseen työhön, kokonaisuudessaan rakenteellinen sosiaalityö toteutuu suomalaisessa sosiaalityössä vaatimattomasti** - sitä tehdään pääasiassa silloin tällöin tai kohtuullisesti, harvoin tai vähän.

Kannasoja ym. (2022) toteavat artikkelinsa johtopäätöksensä jatkossa olevan keskeistä, miten tuotettua tietoa hyödynnetään laaja-alaisesti ja suunnitelmallisesti kaikkien rakenteellisen sosiaalityön osa-alueiden toteuttamisessa ja kehittämisessä. On tärkeä huomata, että kehittämissä on MoRa-hankkeen kyselyn jälkeen edennyt THL:n kestävän kasvun rahoituksen myötä, ja useammalla hyvinvointialueella on jo toiminnassa esimerkiksi rakenteellisen sosiaalityö kehittämis- ja ohjausryhmiä.

3.1. Sosiaalinen raportointi ja muut tiedonkeruun reitit Varsinais-Suomessa

Sosiaalinen raportointi on tällä hetkellä Varsinais-Suomessa yksi keskeisimmistä rakenteellisen sosiaalityön menetelmistä, josta voit lukea tarkemman kuvauksen [Innokylästä](#). Vasso on vuodesta 2019 alkaen kerännyt raportoinnin kautta sosiaalityön kentältä tietoa ja havaintoja, joita käytetään niin palvelujärjestelmän kehittämisessä, hyvinvoinnin edistämisen työssä kuin laajemminkin rakenteellisessa sosiaalityössä. Hyvinvointialuesiirtymän yhteydessä raportointi vakiinnutettiin osaksi Varsinais-Suomen hyvinvointialueen toimintaa Tulevaisuuden sote-keskushankkeen ja Vasson yhteistyöllä. Sosiaalinen raportointi on nykyisellään suunnattu hyvinvointialueen sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille, joskin laajentamisen tarvetta on pohdittu.

Sosiaalinen raportointi täydentää alla mainittuja, viranomaislähtöisempiä tiedonkeruuväyliä. Raportointi eroaa näistä luonteeltaan siinä, että olennaista on epäkohdista ilmoittamisen ohella erilaisten ilmiöiden havainnoiminen, ratkaisuehdotusten hakeminen sekä hyvien käytäntöjen levittäminen.

Myös **indikaattoritietoa** on tärkeä kerätä rakenteellisessa sosiaalityössä niin makrotason kokonaiskuvan hahmottamiseksi kuin yksittäisiin ilmiöihin syventymisen tueksi. Indikaattorien kautta on mahdollista hahmottaa ja nostaa esiin esimerkiksi ongelmallisia tai myönteisiä kehityskulkuja, sekä alueiden ja väestöryhmien välisiä eroja. Indikaattorit heijastavat ja tietystä mielessä ennustavat sosiaalihuollon palveluuskäytön toimivuutta ja kuormitusta. Indikaattoreihin liittyy käytännössä vielä useita ongelmia. Suomessa sosiaalisia indikaattoreita löytyy etupäässä THL:n ja Tilastokeskuksen kerääminä useita satoja, sekä kyseisten organisaatioiden tilastopalveluista että koottuna esimerkiksi Sotokuva-sivustolle. Olennaisimpien indikaattorien valinta kehityskulkujen seuraamiseksi, hyvin lähekkäisten indikaattorien joukosta, on monesti haasteellista. Suoranaisesti väestön *hyvinvointiin* liittyviä indikaattoreita taas on saatavilla suhteellisen vähän, ja ne ovat monesti saatavilla vain karkealla alueellisella jaottelulla tai hyvin rajallisesta määrästä kuntia.

Niin sosiaalisen raportoinnin tulokset kuin ajankohtaisen indikaattorikatsauksenkin löydät sekä varhan intrasta [tietojohtamisen tietoportaaaleista](#) että [Vasson nettisivuilta](#).

Tärkeää on huomioida, että **epäkohdista ilmoittaminen** on oma prosessinsa, josta säädetään sosiaalihuoltolain 48 §:ssa – henkilöstön on ilmoitettava viipymättä toiminnasta vastaavalle, jos hän huomaa epäkohtia sosiaalihuollon toteuttamisessa.

Lisäksi *asiakkaan* on mahdollista ilmoittaa epäkohdista ensinnäkin hyvinvointialueen **sosiaaliasiavastaavalle**, jonka tehtäviin kuuluu mm. neuvoa sosiaalihuollon asiakkaita heidän asemaansa ja oikeuksiinsa liittyvissä asioissa, toimia muutenkin asiakkaiden oikeuksien edistämiseksi, ja raportoida hyvinvointialueen asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehittymisestä.

Toisekseen sosiaalihuollon laatuun tyytymätön asiakas voi tehdä **muistutuksen johtavalle viranhaltijalle**. Muistutukseen on annettava kirjallinen vastaus kohtuullisessa ajassa.

Kolmanneksi, asiakas voi tehdä sosiaalihuoltoa valvovalle viranomaiselle **kantelun**. Kanteluja käsittelevät mm. aluehallintovirastot, valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies. Kantelun ratkaiseva viranomainen tekee asiasta kannanoton, josta voi seurata esimerkiksi hallinnollista ohjausta, huomautus, ammatinharjoittamisrajoitus tai jopa tutkintapyyntö poliisille.

4. Lopuksi

Sosiaalityön kehittämisessä on tulevien vuosien kuluessa paitsi luotava perusedellytykset rakenteelliselle orientaatiolle, myös vahvistettava työn kivijalkaa, tavoitteita ja visiota. Vahva ja vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö rakentuu sosiaalityön eettisestä perustasta, ymmärryksestä yksilöiden ja rakenteiden keskinäisestä suhteesta, sosiaalityön poliittisen luonteen sisäistämisestä sekä lainsäädännön tuomista velvoitteista ja mahdollisuuksista. (Närhi ym. 2023)

Näistä aineksista on mahdollista vahvistaa sellaista ammatillista sosiaalityötä, joka pystyy tulipalojen sammuttelun rinnalla tietoisesti edistämään sosiaalisesti ja sitä kautta myös ekologisesti kestävää, demokraattista ja kaikkien hyvinvointia tukevaa yhteiskuntaa.

"Sosiaalityö on professio ja tieteenala, jolla edistetään yhteiskunnallista muutosta ja kehitystä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä ihmisten ja yhteisöjen voimaantumista ja valtaistumista.

Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien, kollektiivisen vastuun sekä moninaisuuden kunnioittamisen periaatteet ovat keskeisiä sosiaalityössä. Sosiaalityö kiinnittyy sosiaalityön, yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden teorioihin sekä alkuuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietoon.

Sosiaalityössä työskennellään ihmisten ja rakenteiden parissa elämän ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi.

[Sosiaalityön kansainvälinen määritelmä - Sosnet](#)

5. Lähteet

Duodecim ja Suomen Akatemia (2020) Konsensus 2020 Aivot ja mieli – terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Viitattu 26.9.2022. <https://www.duodecim.fi/tuotteet-ja-palvelut/koulutus/konsensuskokous-2020/>

Healy, Karen (2022) Social work theories in context. Creating frameworks for practice. London: Bloomsbury Academic.

Hirvonen, Johanna & Kilpeläinen, Virpi & Piirainen, Keijo & Surakka, Anne & Tanttu, Satu Marja & Tuikka, Anne (2021) Tiedolla vaikuttamisen mahdollisuudesta toteutukseen. Rakenteellisen sosiaalityön osaamiskartoitus. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.10.2022.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/377388/URNISBN9789523443112.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kannasoja, Sirpa & Ruonakangas, Santra & Närhi, Kati & Rantamäki, Niina & Kokkonen, Tuomo (2022) Sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina. Teoksessa Eeva Liukko & Heidi Muurinen & Tuomo Kokkonen & Ville Santalahti (toim.) Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Raportti 1/2022. Helsinki: THL.

Kivipelto, Minna (2022) Rakenteellisen sosiaalityön ulottuvuudet. Teoksessa Eeva Liukko & Heidi Muurinen & Tuomo Kokkonen & Ville Santalahti (toim.) Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Raportti 1/2022. Helsinki: THL.

Korkman, Sixten (2022) Talous ja humanismi.

Lahti, Vesa-Matti & Mero, Pia (2020) Sivistyksen tarina elää ajassa. Sitra puheenvuoro. Viitattu 27.11.2023.

<https://www.sitra.fi/blogit/sivistyksen-tarina-elaa-ajassa/>

Makkonen, Iida (2023) Osallisuus ja demokratia yhteisösosiaalityössä. Yhteisösosiaalityön webinaari Varsinais-Suomessa 12.10.2023.

Mullaly, Bob & Dupré, Marilyn (2019) The New Structural Social Work: Ideology, Theory, and Practice. Kanada: Oxford University Press.

Nussbaum, Martha (2011) Talouskasvua tärkeämpää. Miksi demokratia tarvitsee humanistista sivistystä.

Närhi Kati & Kannasoja Sirpa & Kokkonen Tuomo & Rantamäki Niina & Ruonakangas Santra (2022) MoRa-hankkeen monitoimijaisen rakenteellisen sosiaalityön toimintamalli ja politiikkasuositukset. MoRa-hankkeen loppuseminaari 23.11.2022. Viitattu 8.12.2022. <http://r.jyu.fi/morahanke/uutiset>

Närhi, Kati & Rantamäki, Niina & Kannasoja, Sirpa & Kokkonen, Tuomo & Ruonakangas, Santra (2023) Johdatus rakenteelliseen sosiaalityöhön. Teoksessa Kati Närhi, Sirpa Kannasoja, Tuomo Kokkonen, Niina Rantamäki ja Santra Ruonakangas (toim.) Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa. Jyväskylän yliopisto.

Pekkarinen, Anna & Kiviranta, Joonas (2023) Toimisto vai yhteisö sosiaalityön toimintaympäristönä? Janus vol. 31 (2) 2023, 210–217. Viitattu 2.8.2023. <https://journal.fi/janus/article/view/126059>

Pohjola, Anneli (2011) Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa Anneli Pohjola & Riitta Särkelä (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Rantamäki, Niina & Matthies, Aila-Leena (2022) Kansalaiset ja asiakkaat rakenteellisen sosiaalityön monitoimijaisen toimijaverkoston osana. Teoksessa Eeva Liukko & Heidi Muurinen & Tuomo Kokkonen & Ville Santalahti (toim.) Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Raportti 1/2022. Helsinki: THL.

Vasso (2022) Varsinais-Suomen kunnallisen sosiaalityön sosiaalinen raportointi syksy 2021 - kevät 2022. Viitattu 26.9.2022. <https://vasso.fi/sosiaalinenraportointi/>